№ 124 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 30

1890

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 30 № 124

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1891 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարում է ընդհանուր գիտութեանը, որ ներկայ 1890 թւի նոյեմբերի 4-ին, կիրակի օր, Դումայի դահլիճում, առաւօտեան 9 ժամին կայանալու են առաջին կարգի ձայնաւորների ընտրութիւնները, առաջիկայ 1891—1894 քառամեակի համար: 1—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեկենաս և ողորմութիւն տուող.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Երևանից. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ցունաց պատրիարքարանի խնդիրը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նկարչի կեանքից.

ՄԵԿԵՆԱՍ ԵՒ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՈՂ

Մեր հարուստները, որոնք ուզում են մեկենասներ լինել, կարծում են, առհասարակ, որ հարուստը, փող ունեցողը երբ դիտաւորութիւն ունի օժանդակել հասարակաց որ և իցէ հաստատութեան, նըպաստել գրականութեան ծաղկման, նիւթապէս օգնել մի որ և է դպրոցին կամ ընկերութեան,—նա կարող է այդ բոլորն անել առանց հետազօտելու գրքի, լրագրի, դըպրոցի, ընկերութեան ուղղութիւնը, առանց ծանօթ լինելու այն գործի, գրուածքի հաստատութեան ուղղութեան հետ, որին դիտաւորութիւն ունի փողով օժանդակելու:

Մեզանում մեկենաս, բարեգործ, փիլանտրօպ լինելը շփոթեցնում են հասարակ ողորմութեան գործի հետ:

Պէտք է սրան էլ օգնել, նրան էլ,—ինչ փոյթ որ երկուսի ուղղութիւնները ոչ թէ միայն տարբեր են, բայց և նոյն իսկ կատարելապէս հակառակ են, ասում են նըրանք: Չէ որ նոյն կերպ է վարվում մուրացկանին ողորմութիւն տուողը. նա անխտիր տալիս է և այս աղքատին և միւսին: Կան նոյն իսկ ինտելիգենտ հեղինակաւոր անձինք, որոնք դիմելով մեր հարուստներին, ասում են նրանց. „Դուք հարուստներդ, պէտք է լինէք մեկենասներ, իսկ մեկենասը չը պէտք է պատկանի որ և է ուղղութեան, որ և է հասարակական կուսակցութեան, այլ անխտիր համակրի ամեն դպրոցական, ընկերական կամ գրական ուղղութեան, առանց քննելու այս կամ այն ուղղութեան լաւ ու վատ կողմերը, այլ միայն աջ ու ձախ փող տայ, իսկ կուսակցութիւններին պատկանելը՝ բարեհաճէ թողնել փանատիկոսներին":

Ուրեմն այդ տեսակների կարծիքով մեկենասը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ողորմութիւն տուողը:

Սակայն դա կատարելապէս սխալ և վնասակար կարծիք է, ահա ինչ պատճառով:

Թէև ցանկալի է որ ամեն մարդկային հասարակութիւն այն աստիճան հասունացած լինէր, որ գիտակցաբար իր ամբողջ հաւաքական ոյժերով, և ոչ թէ միայն անհատների վրա յոյս դնելով, գիտակցաբար պահպանէր իր բարեգործական և այլ ընկերութիւնները, իր դպրոցներն ու գրականութիւնը,—սակայն այդ նոյն հասարակութիւնները իրանց մտաւոր անզարգացման պերիօդի ժամանակ դեռ հասած չեն լինում այդ տեսակ հաւաքական գիտակցութեանն ու հասարակաց, քաղաքակրթական հասունութեանը: Եւ ամբողջ այդ տեսակ անզարգացման, անհասունութեան, անգիտակցութեան պերիօդի ժամանակ՝ անհատներ են յայտնվում, որոնք անգիտակցական դրութեան մէջ գտնվող մեծամասնութեան փոխարէն իրանք գիտակցաբար պէտք է գործեն և գործել են միշտ, ինչպէս մեզ ցոյց է տալիս մարդկութեան պատմութիւնը: Ահա օրինակներ. դիցուք մի Շէկսպիր գրում է իր հարաշալի դրամաները. բայց եթէ նիւթական օժանդակութիւն տուող, նրա գրուածները իր ծախսով հրատարակող, նրան բարոյապէս և նիւթապէս հովանաւորող ժամանակակից մեկենաս չը գըտնվէր,—Շէկսպիրի գրուածները մարդկութեան համար կորած կը լինէին, մինչև այժմ լոյս տեսած չէին լինի, որովհետև Շէկսպիրի ժամանակակից անգլիական և առհասարակ եւրօպական կարդացողներն այնքան քիչ էին թւով, այնքան անզարգացած էին դեռ ևս, որ հաւաքական գիտակցութիւնից զուրկ լինելով, չէին կարող նրա գրուածներն առնել, նրան վարձատրել, նպաստել նրան նիւթապէս: Եւ Շէկսպիրին կամ Գեօթէին օգնող բարձր դիրք և հարստութիւն ունեցող մեկենասները գիտակցաբար էին օգնում այդ գրողներին, որի ամենալաւ ապացոյց այն կարող է լինել, որ իրանց հաշւով հրատարակելով Շէկսպիրի կամ Գեօթէի գրուածքը, նրանք այս տեսակ քայլն անելուց յետոյ, հօ չէի՞ն հրատարակում իրանց հաշւով Շէկսպիրին կամ Գեօթէին պարսաւող, նրանց վրա յարձակվող, սևնախանձից դրդված ողորմելի, դատն, մաղձոտ կրիտիկները: Նրանք այնքան գիտակցութիւն ունէին, որ գրական մի ուղղութեան ծաղկմանը նպաստելուց յետոյ, անմիջապէս չէին նպաստում և գրական կատարելապէս հակառակ ուղղութեան լոյս տեսնելուն....

Նոյն իսկ մեզ մօտ, փոքրիկ և անզարգացած հայոց հասարակութեան մէջ մենք նորերումս ականատես եղանք նոյն գիտակցական երևոյթներին, մեր մի քանի մեկենասների կողմից: Եթէ հանգուցեալ Րաֆֆին իր հաշւով հրատարակէր իր այս կամ այն վէպը, նա նոյն իսկ իր գրքի տպագրութիւն ծախսը հանած չէր լինի. և ահա յայտնվեց մի Մէլիք-Հայկազեան, տպեց իր հաշւով նրա գիրքը, լաւ հասկանալով, որ ժամանակակից հայոց հասարակութիւնը հաւաքական գիտակցութիւնից դեռ ևս կատարելապէս զուրկ լինելով, այն-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԿԱՐՉԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

յիշողութիւններ

V

Քանի անգամ գրիչ եմ վերցրել Արարատեան դաշտավայրի մասին մի քանի խօսք գրելու նպատակով, այն է արտայայտելու այն տպաւորութիւնը, որ ստացել եմ եօթ տարի սրանից առաջ, երբ առաջին անգամ գնացի այն կողմերը: Անտարհեան, ուրիշ անգամ նոյնպէս ունեցել եմ առիթ այցելել բազմադարեան ալեզարդ նահապետի հովանաւորութեան տակ գտնվող հին աշխարհը, բայց այն առաջվայ գրաւիչ ու քաղցր տպաւորութիւնը այլ ևս չէ կրկնվել: Ինչ է պատճառը—դժուար է ասել: Ինձ մնում է ուրեմն հաղորդել իմ տպաւորութիւնից մնացած յիշողութիւնները:

«Մի փոքրիկ ամանով ջուր բեր այնտեղից ինձ համար, հարկաւոր է ինձ», անդադար կրկնում էր իմ ամենամօտիկ ընկերներիցս մէկը, երբ ես Թիֆլիսում պատրաստվում էի այցելելու Մասիսի հրջակայքը: Խօսք տուի կատարել նրա այս տարօրինակ ցանկութիւնը և ճանապարհ ընկայ մի ուսանող ընկերոջս հետ, որը նոյնպէս ցանկութիւն ունէր ինձ նման ճանապարհորդելու:

—

Ամբողջ ութ օր Ս. Էջմիածնում մնալուց յետոյ և յուլիս ամսվայ այնտեղի հռչակված մոծակների ճանկերում տանջվելուց յետոյ, շարունակեցինք մեր ճանապարհը դէպի Արագածի լանջերը, ուր փռված են հայկական բազմաթիւ գիւղեր: Մոռացայ ասել, որ Էջմիածնում 8 օր չարունակ քնում էինք Ղազարապատի կտուրի վրա, որտեղից յոյս ունէի լուսադէմին, արշալոյսի միջոցին Արարատի գագաթը տեսնելու, բայց դժբաղդաբար ապարդիւն էր անցնում յոյսս: Բոլոր ժամանակ ծածկված էր թուխ ամպերով. կարծես վճռել էր չարժանացնել մեզ իր տեսութեանը: Սրա փոխարէն ես էլ, ընկերս էլ իւրաքանչիւր առաւօտ վեր էինք կենում մի մի նշաններով, որոնք մոծակները չէին զլանում դըրոշմել մեր դէմքերին: Յիշում եմ, ինչպէս մի առաւօտ առանց ծիծաղի անկարելի էր լինում նայել ընկերոջս դէմքին: Նրա ձախ աչքը ուռել էր և բոլորովին ծածկվել, իսկ շրթունքների աջ անկիւնը ծիծաղաշարժ կերպով ծռվել էր: Հայելու մէջ իրան տեսնելուն պէս՝ փակվեց սենեակում և վճռեց ամբողջ օրը դուրս չը գալ: Նրա դէմքին տվրեց մի անասելի տխրութիւն, երևի այն պատճառով, որ նախընթաց օրը որոշել էինք այցելել գրատունը և թանգարանը, իսկ այս տեսակ այլակերպութիւնը թոյլ չէր տալիս նրան սենեակից դուրս գալու: Նա խոյս էր տալիս այդ դէմքով մարդկանց մօտ դուրս գալուց, ինչպէս մի օրիորդ:

—

Մողնու ս. Գէորգ մենաստանը գտնվում է Արագածի ստորոտում մի բարձրաւանդակի վրա: Արևը արդէն վաղուց մայր էր մտել և խաւարը տիրել էր ամեն տեղ, երբ ընկերներիս հետ միասին, յոգնած ու ջարդված հասանք այդ սրբավայրը. խաւար ամայութեան մէջ, խաւար ֆօնի վրա նկարվում էր աւելի խաւար ուրուագծով հնաւուրց երևելի վանքը, շրջապատված ամրափինդ պարսպով: Մութ գիշերային անդորրութեան մէջ, ուր ղեփիւռի սվվոց անգամ չէր լսվում, այս սեազգեստ ահագին մարմինը մի առանձին տպաւորութիւն էր գործում, որ սովորաբար անուանվում է խորհրդաւոր: Բացի ջերմեռանդութեան և ակամայ երկիւղի զգացմունքից, կայ նոյնպէս մի ուրիշ զգացմունք, որոնք միախառնվելով իրար հետ, ազդում են այս տեսակ դէպքերում ամեն մարդու սրտի և հոգու վրա: Մենք ձիաներից իջած՝ կանգնած էինք պարսպի փակված դրան մօտ: Մեզ ամենքիս վրա տիրել էր լռութիւն: Մենք վեց հոգի էինք. երեք երիտասարդ ուսանողներ, մի վարդապետ, մի ուսուցիչ և ես: Վերջապէս հայր սուրբը ընդհատեց մեր լռութիւնը, երեք անգամ զարկ տալով դրանը: Ներսից յաջորդեց գամփռի հաչոցը:

—Ո՞վ էք, լսվեց չուտով ներսից ձայնը և մեզանից պատասխան ստանալուց յետոյ բացվեց ծանր դուռը: Վանահայրը սիրալիր ընդունեց և ունեցածը չը խնայեց մեզ հիւրասիրելու համար, անպաճոյճ սենեակում, աղօտ ճրագի մօտ: Պարզ և համեղ ընթրիքից յետոյ, վանահայրը հոգաց մեր անկողինների մասին և բարի գիշեր մաղթելուց գատ՝ խոստացաւ համաձայն իմ խնդրքի զարթեցնել մեզ առաւօտեան ժամը չորսին, արևածագը տեսնելու համար:

—

Լուսադէմ է: Մենք ամենքս բարձրացել ենք վանքի զանգակատունը և հագիւ տեղաւորվելով զանգակների տակ, սպասում ենք արևածագին: Մթան բազմաթիւ լուսատուները ամբողջ գիշեր ուրախ ուրախ ժպտալուց ու շրջելուց յետոյ քուն են մտել: Նրանցից մի քանիսը դեռ էլի արթուն են, բայց գունաթափ ու դալկացած մտնենում են հերթով իրանց վախճանին: Անդնդային հեռաւորութեան մէջ հազիւ նշմարվում է ահարկու ուրուականը: Դա իր գլուխը հասցրել է երկնքին, պատառելով ու ցիրուցան անելով ամպերի զունդերը իրան չը խանգարելու համար, իսկ թևերը տարածել է լայնատարած երկրի վրա, ուր կարծես երկիւղածութեամբ հնազանդվում է նրան բնութեան բոլոր հրաշալիքը և կարծես նրա հրամանի ներքոյ ողջ բնութիւնը ննջում է: Ինձ թւում է թէ ամեն ինչ ահ ու երկիւղ է կրում նրանից. և երկնային զօրութիւնը իր որոտումներով ու փայլակ-կայծակներով և երկրաշարժը իր բոլոր արհաւիրքով: Կարծես ամբողջ տիեզերքին դա է հսկում, դիտելով երկրագնդի բոլոր անկիւնները: Այս կախարդական ուրուականը ծածկված է թափանցիկ գոլորշիից հիւսած սաւանով: Կաշկանդված ու լարված ուշադրութեամբ նայում եմ դէպի այդ կողմ և կարծես չնչաւութիւնս դադարել է: Երկնքի մուգ կապուտակը կամաց կամաց բացվում է և ամենաթոյլ կերպով շառագունվում: Ուրուականը աստիճանաբար, ամեն մի րօպէից յետոյ տեսանելի է դարձնում իր դէմքը և նրա հետ ներդաշնակաբար ամբողջ բնութիւնը տրամադրվում է կերպարանափոխվելու, սակայն լռութիւնը ու ամայութիւնը դեռ ևս չարունակվում է: Երկիրը ամբողջապէս պատած է թանձր մշուշով, որի միջից հեռու, շատ հեռու հսկայական ուրուականի փէշերի մօտ դուրս է ցցել մի ֆանտաստիկական էակ իր սուր գլուխը, հսկայի երեսին նայելու, բայց ամօթխածութեամբ ցածրից դէպի բարձր: «Մեծ Մասիս և փոքր Մասիս» կրկնում եմ մի քանի անգամ մտքումս, «Նոյ նահապետի տապանը չէր կարող սրան հաւասար մի ուրիշ ապաստարան գտնել, աշխարհումս հանգիստ առնելու համար»: Արարատի գագաթի վրայից անշտապ կերպով վերանում է բարակ գոլորշին և ցնդվում օդի մէջ: Այդ միջոցին իջնում է նրա ճակատին հրաշէկ մի կայծ և զգուշութեամբ տատանվում է: Մենք ամենքս զարմացած հայեացքներով նայում ենք միմեանց երեսին և չենք յանդգնում ձայն հանելու: Տեսարանը հրաշալի է և խորհրդաւոր: Հսկայի գագաթը կամաց կամաց բորբոքվում է, բայց բորբոքվում

քան չէր առնի Րաֆֆիի գիրքը, որ հեղինակը կարողանար յուսալ նոյն իսկ իր գրքի տպագրութեան ծախսը հանել.... Եւ հանգուցեալ Մելիք-Հայկազեան այն աստիճան գիտակցական մեկենաս յայտնվեց, որ Րաֆֆիի գրուածքը իր հաշւով հրատարակելուց յետոյ երբէք իրան չէր թոյլ տայ այդ գրքի լոյս տեսնելուց յետոյ նիւթապէս օժանդակել և Րաֆֆիի նախանձոտ կրիտիկոսի, Հայկունու կծու, դառն և կրքոտ գրուածների լոյս տեսնելուն։

Ուրեմն մեկենասը, որը իր անձով փոխարինում է յայտնի ժամանակներում, գիտակցութիւնից զուրկ ամբոխի, մեծամասնութեան գիտակցութիւնը,—նա ինքն չէ կարող ուղղութիւնից զուրկ, գիտակցական զգացմունքից, կուսակցական ոգուց զուրկ մի էակ լինել։

Շփոթել մեկենաս, բարեգործ, փիլանտրոպ լինելու երևոյթը՝ փողոցներում, կամ եկեղեցու դրան առջև անխտիր ամեն մի խնդրողին ողորմութիւն բաժանողի հետ,—դա կը նշանակէ չը հասկանալ, որ ամբոխի, մասսայի, մեծամասնութեան մտաւոր և բարոյական անհասունութեան ժամանակ՝ յայտնվում են անհատներ, որոնք այդ դեռ ևս անգիտակցական հաւաքական ոյժի փոխարէն պէտք է կենտրոնացնեն իրանց մէջ այն գիտակցութիւնը, որը իսկապէս պէտք է ոչ թէ մի քանի անհատների, այլ ընդհանրութեան սեփականութիւն լինէր։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Հոկտեմբերի 24-ին

Ամսիս 27-ին, կայսերական գնացքի հրաշալի փրկութեան տարեդարձի օրը, հանդիսաւոր կերպով բացվեց տեղիս քաղաքային հ ի ւ ա ն դ ա ն ո ց ը։ Հանդիսին ներկայ էին Երևանի բոլոր պաշտօնական անձինք, դումայի ձայնաւորները և մեծ հասարակութիւն։ Պատշաճաւոր մաղթանք կատարեցին հայ, ռուս և թուրք հոգևորականութիւնը և ապա հիւանդանոցը սրսկեցին օրհնած ջրով։ Մաղթանքից յետոյ պ. քաղաքագլուխը բեմ բարձրանալով, մի ճառով բացատրեց հիւանդանոցի մասին եղած ամբողջ պատմութիւնը, որից երևաց, որ այդ միտքը յղացվել է դեռ 1884 թւին և միմիայն վեց տարուց յետոյ իրականացաւ, և որ հիւանդանոցը այսուհետև տարեկան ծախս ունի 2,500 րուբլի, որը հոգալու է քաղաքային կասսան։ Երևանի չքաւոր հիւանդները օգտվելու են ձրիապէս և բացի այդ 25—40% պակաս գնով դեղեր կը ստանան քաղաքում եղած երկու դեղատներից, իսկ ունևորները մուտքի վարձ կը վճարեն 40 կոպ.։

Հիւանդանոցը բաց կը լինի առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 12-ը։ Դիրեկտոր ընտրված է բժիշկ Սիմէօնեանց և օրդինատոր՝ բժիշկ Տէր-Մարուքեան։ Բացի այս բժիշկներից, պատրաստակամութիւն են յայտնել բժիշկներ՝ Մ. Յարութիւնեան, Ուրազով և Բէգիրգանով՝ յաճախել հիւանդանոցը շաբաթական մի-մի ժամ ձրի։ Ապա բեմ բարձրանալով խօսեց Ղամբարով քահանան և դրանից յետոյ նահանգական բժիշկ պ. Զելինսկի։ Պարոն բժիշկը խօսեց շատ գեղեցիկ կերպով և իր ճառի մէջ այն միտքը արտայայտեց, որ մարդկութիւնը իր կուլտուրական կեանքում առաջ գնալով, տնտեսական կողմը զարգացնելու նպատակով, հիմնում է զանազան շահագիտական հիմնարկութիւններ. առևտրական տներ, գործարաններ, արհեստանոցներ և այլն, որոնցով նա նիւթական վաստակ է ստանում և կառավարվում։ Նրա երկրորդ քայլը՝ շահագիտականից դէպի մարդասիրականը, բարեգործութիւնն է։ Երևանի հասարակութիւնը, ասեց բժիշկը, այսօր հասել է այդ աստիճանին, որին ապացոյց այսօրվայ բացվող հիւանդանոցն է, որի գլխաւոր նպատակը Երևանի չքաւոր հիւանդներին ձրի օգնութեան հասնելն է։ Ապա մի առ մի թւելով քաղաքային դումայի առողջապահական կէտից ձեռք առած միջոցները, այն է ջրանցքը, սանիտարական վերաբերեալ կարգադրութիւնները, բաղնիքների ապականված ջրերի գետնի տակով տանելը և այլն, ասեց, որ այս վերջին երկու տարիները քաղաքային ինքնավարութեան պատմութեան մէջ ամենալաւ տեղը կը բռնեն։ Սրանով վերջացաւ հանդէսը, որի ժամանակ նուագում էր զինուորական երաժշտական խումբը։

Յարգելի բժշկի խօսքերն առիթ են տալիս մեզ մի քանի խօսք անելու։ Չը պէտք է ուրանալ, որ Երևանի պէս հիւանդութիւններով լի քաղաքի համար մեծ բարիք է հիւանդանոցը, բայց դրանով չէ վերջանում մի հասարակութեան մարդասիրական պարտաճանաչութիւնը և չէ կարելի ասել, որ հասարակութիւնը սկսել է այժմ մարդասիրական և բարեգործական հիմնարկութիւններ հիմնելը։ Բազմաթիւ օրինակներ ցոյց են տալիս, որ Երևանի հասարակութիւնը, ընդհակառակն, ոչ թէ հիմնող բնաւորութիւն ունի, այլ քանդող։ Եթէ այսօր հիւանդանոց ունենք, դա ոչ թէ հասարակութեան է պարտական, որն իր գրպանից, ինքնաբերաբար, անմիջապէս մի կոպէկ անգամ չէ տուել, այլ քաղաքային եկամուտներին, իսկ այդ եկամուտները օրէնքով են սահմանված և ստացվում են առանց հասարակութեան կամաւոր, բարի ցանկութեան, և այդ պատճառով այսօր բացված քաղաքային հիւանդանոցը՝ մենք չենք կարող վերագրել Երևանի հասարակութեանը և նրա առատաձեռնութեանը։ Ընդհակառակն, Երևանի հասարակութիւնը, պէտք է խոստովանված, բարեգործութեան և մարդասիրութեան կողմից, վերին աստիճանի տխուր, անմխիթար և նոյն իսկ դատապարտելի պատկեր է իրանից ներկայացնում։ Դիմեցէք երևանցի հարիւր հազարներ ունեցողին և և խնդրեցէք բարեգործական նպատակով նպաստ և ահա երևանցի տասն հազարներ եկամուտ ունեցողը ոչ թէ միայն չէ օգնում, այլ և խնդրողը յանդիմանութեամբ և նախատինքով է մերժում։ Այսպիսով ահա կորաւ հանգուցեալ Գ. Ղազարեանի 10,000 րուբլին, որը նա կտակել էր Երևան ջուր բերելու համար, որի վրա դրամ չաւելացրին երևանցի հարուստները՝ ծախսերը լրացնելու, նորաշէն եկեղեցին դեռ մինչև այսօր կիսատ է, բարեգործական ընկերութիւնը փակվելու վրա է։ Այդ ժլատութիւնը, որ երևանցին այսօր ցոյց է տալիս մարդասիրութեան և բարեգործութեան մէջ, ոչ թէ միայն առաջ չէ տանում, այլ և քանդում է շատ գործ։

Ս. Տ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 27-ին

Մի քանի տեղերից, ուր մտադրութիւն կայ բանալ ժողովրդական է ժ ա ն ա գ ի ն գ ր ա դ ա ր ա ն ն ե ր, դիմում են ինձ՝ խնդրելով ուղարկել իրանց հ ա յ ե ր է ն գ ր ք ե ր ի լ ի ա կ ա տ ա ր ց ու ց ա կ։

Թոյլ տուէք «Մշակի» միջոցով յայտնել յարգելի պարոններին, որ հայերէն գրքերի տ պ ա գ ր ա ծ լիակատար ցուցակ չը կայ, որը կարելի լինէր ուղարկել ցանկացողներին։ Իսկ իւրաքանչիւր ցանկացողի համար առանձին-առանձին այդպիսի ցուցակ կազմել և ուղարկելը—անհնարին է։

Ուստի թոյլ եմ տալիս ինձ հետևեալ միջոցն առաջարկել։—Ցանկացողները կարող են Թիֆլիսում հիմնած Էժանագին գրադարանում գտնել այն գրքերի լիակատար ցուցակը, որոնք անհրաժեշտ են ժողովրդական գրադարանների համար, և այդ ցուցակից արտագրելով հարկաւոր գրքերի անունները, կազմել նոր գրացուցակներ։ Թիֆլիսի Էժանագին գրադարանը պատրաստ է ա ն ձ ա մ բ դիմողներին բոլոր տեղեկութիւնները տալ։

Ի դէպ. ցանկալի է, որ գէթ Թիֆլիսի գրավաճառանոցներից մէկը յանձն առնէր տպագրել հայերէն գրքերի լիակատար ցուցակը։ Տպագրած լիակատար ցուցակի կարևորութիւնը շատ զգալի է։

Խ. Մալումեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ներքին-Ախտա, հոկտ. 24

Ձեր պատուական «Մշակի» № 120-ում զետեղված էր «Նամակ Ներքին-Ախտայից» մի յօդուած՝ [...] հայերի և թէ մալականների մասին։ Այդ գրուածքում պ. յօդուածագիրը, խօսելով երկու ազգութիւնների մասին, մի քանի սխալ տեղեկութիւններ է հաղորդում հայերի վերաբերմամբ։ Թղթակիցն ասում է. «Հայերի բնակարանների միջի չափազանց խոնաւութիւնից և նրանց առաջ գիւղական անմաքրութիւնների անտանելի գարշահոտութիւնից վարակիչ հիւանդութիւններ են առաջ գալիս, որի պատճառով դիֆտէրիտը մինչև այժմ թագաւորում է այստեղ դեռահաս մանուկների մէջ»։

Այդ սխալ գրուածքը հարկաւոր ենք համարում մի քանի տողով հերքել. Ներքին-Ախտայի հայերի մասը, որն ընկած է արևելեան կողմի ձորալանջում, ոչ թէ միայն խոնաւութիւն չունի, այլ և զուրկ է նոյն իսկ խմելու ջրից։ Խոնաւութիւն կը լինի այն գիւղում, ուր կը գտնվեն մի քանի աղբիւրներ, կամ կը հոսեն բազմաթիւ առուակներ ու գետեր և ոչ թէ Ներքին-Ախտայի նման «չոր ու ցամաք գիւղում»։

Բացի այդ, դիֆտէրիտ, կամ ուրիշ որ և է հիւանդութիւն Ներքին-Ախտայի հայերի մասում չը կայ. ընդհակառակն, դիֆտէրիտ ցաւը, որն այժմ բոլորովին մեղմացել է, մի երկու ամիս առաջ տիրում էր մալականների երեխաների շրջանում և ոչ թէ հայերի մանուկների մէջ, ինչպէս ասում է պ. թղթակիցը։ Դրա համար շատ ապացոյցներ կան, քանի որ կառավարութիւնը հրամայում է գիւղական հասարակութեան բոլոր տանուտէրներին, որ տեղեկացնեն իրան ամեն մի հիւանդութեան երևալու մասին։

Մի այլ անճիշդ տեղեկութիւնն էլ այն է այդ նամակում, որ թւելով մալականների իգական սեռի աշխատանքը հողագործական գործերում պ. յօդուածագիրը մոռանում է ասել, որ Ներքին-Ախտայի հայ կինը նոյնպէս աշխատում է հողագործութեան մէջ այնպէս, ինչպէս ռուս կինը։ Եթէ չենք սխալվում, բացարձակ պիտի խոստովանենք, որ Ներքին-Ախտայի հայերի իգական սեռն աւելի շատ է գործում, քան մալականներինը։ Այսպէս, օրինակ, եթէ մալականների կանայք

է այնքան մեղմ, այնքան հրապուրիչ, որ չէ կարելի երևակայել սրա նման զմայլեցուցիչ մի ուրիշ բան։ Այս երկնարժան տեսարանը մի րոպէի չափ է միմիայն տևում։ Կայծը սկսում է ընդարձակվել և աստիճանաբար գունատվելով ոսկեզօծում է լեռան հպարտ ալեզարդ ճակատը և տեսանելի է դարձնում նրա հազարաւոր կնճիռները։

Հինաւուրց ծերունին, որի դէմքի ծալքերը այս աստիճան մռայլ են, բազմաթիւ տխուր անցքերին վկայ լինելու պատճառով, երբեմն, շատ սակաւ, լուսադէմին միմիայն պատառում է իր մշտական սգազգեստը, բաց է անում աչքերը, նայում է իր չուրջը, նայում է ամբողջ աշխարհին և դժգոհութեամբ նորից ծածկվում է անթափանցելի սև քօղի տակ։

Ահա սա է նրա ուրախ րոպէն։ Ահա նախ և առաջ նայում է դիմացի հարևանին, իր վաղեմի հպատակ սպիտակահեր Արագածին և ողջոյն տալու հետ միասին փայլեցնում է նրա քնաթաթախ դէմքը։ Ապա նայում է ցած և իր անբաժանելի յաւիտենական ընկերին արթնանալու հրաման է տալիս։ Այս խորհրդաւոր ժամին հեռուից զանգի մելամաղձոտ տխուր ձայնը տատանվելով տարածվում է օդի մէջ և անցնելով տափարակ դաշտի վրայով մի անյայտ տեղ հանգչում է։ Արարատեան դաշտը քնից սթափվում է։ Երկնքից իջած նոսր գոլորշիներ, գիշերային խաւարին մայր երկրի հետ գրկախառնվելուց ու արցունքներով թրջելուց յետոյ, շտապում են նորից երկինք բարձրանալ, սակայն ճանապարհին արևի ճառագայթներին հանդիպելով՝ շփոթվում են։ Չայրվելու համար պատառ-պատառ են լինում, խումբ-խումբ են բաժանվում և Մասիսի կուրծքի վրա սողալով, նրա մօտ փրկութիւն են որոնում։ Լայնատարած հովիտը, որի համար կարծես չափ ու սահման գոյութիւն չունին, ամփոփել է իր գրկում բազմաթիւ աւաններ ու գիւղեր, որոնց միջից կապոյտ ծուխեր են բարձրանում և յիշեցնում մարդկային ցեղի գոյութիւնը։ Ահա այնտեղ, հեռու, ուր մթնոլորտն է սփռում, ուր մահկանացուի աչքը անզօր է սպիտակը սևից որոշելու, ուր ծերուկ Մասիսը սահման է դրել իր և երկրի մէջ, մի ինչ որ նշմարվում է ոսկեթելի ձևով, դա երևի Արաքս գետն է...

Բայց երբ դաշտի երեսին փռված վաղուց անցեալի յիշատակները, այդ մամռապատ, քարուքանդ եղած ճարտարապետական ստեղծագործութիւնները նոյնպէս մառախուղից ազատվում են ու աղերսալի հայեացք են ձգում վեհ ալեւորի վրա, այդ միջոցին դրա սիրտը շարժվում է և իր վշտալի արցունքները չը ցոյց տալու համար մօտ է բերում իր մշտական սգազգեստը և վարագուրվում է նրա տակ։ Այս տեսարանը տեսնելիս խորասուզվել եմ մտքերիս մէջ և չը գիտեմ ինչու ինձ թւում է, որ նահապետի կրծքից այս րոպէին դուրս է բղխում.

Իզուր է լուսին ժպիտ երեսին
Նազելի հայացք դէպի ինձ ձգել
Իզուր են աստղեր գիշերվայ կիսին
Լուռ անձայն սաղեր դէպի ինձ ուղղել
Ես այդ չեմ ուզել։

—

Ինչու ամեն օր արև ծագելիս
Քնքոյշ համբոյրներ ինձ է ուղարկում
Ինչու գետափին ծաղիկ ծաղկելիս
Մերթ ինձ է յիշում, մերթ ինձ է օրհնում
Այդ չէ ինձ գրաւում։

—

Իզուր է զեփիւռ պայծառ օրերին
Մօտովս անցնելիս ողջոյն է տալիս
Իզուր ծիածան գարնան հովերին
Մերթ ժպտում է ինձ, մերթ ծածուկ լալիս
Ինձ չէ դուր գալիս։

—

Կուզէի նրանք գէթ մի վայրկեան
Երկնային շնորհքով սիրտս բանային
Եւ տեսնէին մէջ այն արեան ովկիան
Ինչ տեսնելու չէ ցեղը մարդկային։

—

Տեսարանը փոխվում է։ Այժմ ամեն բան նկատելի է դառնում, ամբողջ բնութիւնը կեանք է ստանում և գեղեցկանում է։

Ինչ որ մի քանի րոպէ առաջ Մասիսի վեհութեան երկիւղից կուչ էր եկած և չէր համարձակվում յիշեցնել իր գոյութիւնը, այժմ գլուխը բարձրացած պարծենում է իր ձևով ու դիրքով, շնորհքով ու տեսքով։ Ահա աջ կողմ շարքով կանգնած են խոտի գնդաձև դէզեր, որոնցից մէկի տակը հաստավիզ գիւղացին փռել է իր սև նախինջին ու խուրջինը գլխի տակն արած և ոտները ձգած ննջում է, իսկ նրա ձին դէզքից օգուտ քաղելով խռել է իր գլուխը խոտի դէզի մէջ և ուտում է ուրիշի սեփականութիւնը։ Ահա վերև երկնքի կապուտակի մէջ սևափետուր մեծ թռչունը լայն թևերը տարածած լողալով շրջաններ է կազմում։

Ահա ձախ կողմից երկու գիւղացիք անասուններ քշելով մեծ ճանապարհից շեղված դաշտի միջով անցնում են և երբ մօտենում են սրբատեղին, գլխարկները վերցնում ու ջերմեռանդութեամբ երեսները խաչակնքում են։ Հեռու մի աւերակի մօտ մի բուռն կապոյտ ծուխ է դուրս ցայտում և նրան հետևում է հրացանի ճայթիւնը։ Մեծ ճանապարհը անկանոն գծով, փարոսանքով ծածկված դաշտը ճեղքելով գլխիվայր գնում հեռանում է և մի ինչ որ աւանի մօտ իր հետքն է կորցնում։ Մի տեղ, հենց դաշտի մէջտեղ, էջմիածնի արհեստական անտառը մշուշից ազատված արդէն պարզ երևում է։ Ընդարձակ հովիտը գոյնզգոյն շերտերով է ծածկվում։ Բլուրները բլուրներին են յաջորդում, գիւղերը գիւղերին և այսպէս հեռանում են մինչև հորիզոնը և այնտեղ հանգչում....

—

Մի և նոյն օրը մեր փոքրիկ խումբը գեղեցիկ տպաւորութեան տակ շարունակեց իր ճանապարհը։ Մենք անցանք Աշտարակի, Օշականի, Բաշապարանի և էլի շատ գիւղերի միջով, այցելեցինք Հառիճոյ վանքը և այսպէս հասանք Ալեքսանդրոպոլ։ Ալեքսանդրոպոլում երկու օր առաջնորդարանում հիւրասիրվելուց յետոյ, ինքն յաջորդ հայր սուրբը, նոյնպէս մի քանի երիտասարդներ միանալով մեզ հետ գնացինք Անի։ Կանգ եմ առնում այստեղ։ Դարձեալ շատ բան կայ խօսելու, սակայն թողնում եմ այս անգամ, յուսալով որ միւս անգամ դարձեալ առիթ կունենամ պատմելու այս ճանապարհորդութեան շարունակութիւնը։

Խօսքս լրացնելու համար պէտք է աւելացնեմ, որ խոստմունքիս համաձայն Ախուրեան գետից ջուր վերցրի շշով և հետս տարայ։ Երբ վերադարձայ Թիֆլիս, դիմաւորեց ընկերս ու նրա առաջին խօսքն այս եղաւ։

«Ջուրը բերեցի՞ր»։ Երբ իրան յանձնեցի արդէն հ ո տ ա ծ ջուրը, անմիջապէս բացարաւ, մօտեցրեց բերանին ու կուշտ խմեց, յետոյ մնացածը ածեց իր գլխին ու երեսին։ Նա այս գործողութիւնը այնպէս լուրջ կատարեց, ինչպէս մի սուրբ խորհուրդ և բարոյապէս վարձատրված դէմքով դիմեց ինձ.

—Շնորհակալ եմ։

Ուրիշը լինէր գուցէ չը կարողանար ծիծաղը զսպել։

Գ. Բաշինջաղեան

միայն կալսում են հնձած ցորենը և գարին և մաքրելով հացահատիկները յարդից, ժողովում են իրանց փայտաշէն չանմարաններում, ինչպէս ասում է յօդուածագիրը, հայերի իգական սեռից շատերը, մենք կասենք, որ բացի այդ բոլորն անելուց, դեռ ցորեն քաղելու ժամանակ գնում են արտը փոցխով հնձածը հաւաքելու և ոչ թէ ամօթ են համարում տանից դուրս գալ:

Գ. Թղթակիցն իր Նամակի վերջում Նոյնպէս սխալ է գրում. Նա ասում է, որ հայերի իգական սեռի չը գործելու մասին խրաքանչիւր ընտանիք հայերից ստիպված է վարձել մի կամ երկու ծառաներ՝ հողագործութեան ծանր լուծը տանելու համար, իսկ մալականների մասին բոլորովին լռում է: Ներքին-Ախտայի հայերը, 200 տուն լինելով, եթէ հաշւենք, որ 30—40 տունը միայն կունենան ծառաներ, այն ինչ մալական հասարակութիւնը բաղկացած է միայն 40—45 ընտանիքից, որոնցից գրեթէ 10—15 տունը միայն ծառաներ չունեն: Ծառաները, թէ հայերի և թէ մալականների, վարձված են ոչ թէ ութսուն րուբլիով, կամ դեռ աւելի, ինչպէս ասում է թղթակիցը, այլ 30—40 րուբլիով միայն: Երկու հարեւան ազգութիւնների վրա խօսելով, թղթակցի պարտականութիւնն է ուղիղ տեղեկութիւն հաղորդել երկու կողմերի մասին և ոչ թէ մի ազգութեան վերաբերեալ պակասութիւնները կըրկնակի կերպով երեան հանել, իսկ միւս ազգութեան մասին՝ լռել:

Ռ. Տ. Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» ներկայ 124-րդ համարի հետ տարածում ենք, ինչպէս ամեն տարի, տպված ծրարներ տպված նամակներով, որպէս դի հեչտացնենք «Մշակի» 1891 թւի բաժանորդագրութիւնը: Եթէ այդ համարի հետ չը կարողացանք բոլոր բաժանորդներին տարածել այդ ծրարները, մնացածը կը տարածենք հետեւեալ համարի հետ:

—

«Մշակի» մէջ յայտարարութիւններ տպելու համար վճարվում է բառին 2 կոպէկ: Առաջին երեսի վրա ոչինչ մանւոր յայտարարութիւն չէ տպագրվում, բացի մահացուցակներից և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւններից: Առաջին երեսի վրա տպվող յայտարարութիւնների համար կրկնակի գին է վճարվում:

—

Հոկտեմբերի 28-ին, կիրակի օր, երեկոյեան ժամի 10-ին, երկրաշարժի բաւական սաստիկ հարուած զգալի եղաւ Թիֆլիսում: Սենեակներում կահ-կարասիները շարժվեցան, առաստաղները, յատակները և պատերը ճաճռացին, և մի երկու վայրկեան շարունակ լսվեց ստորերկրեայ թընդիւնը:

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը. «Ձեր լրագրում, իգական կրթութեան մասին խօսելով, ասում էք, որ հայուհիներից ոչ մին այս րոպէիս չը կայ իգական բարձրագոյն կուրսերում: Ինչպէս երևում է, դուք այդ տեղեկութիւնը ձեր բաժանորդներին հաղորդելով, օգտվել էք «Русск. Вѣд.» լրագրից, ուր իգական սեռի մասին գրած յօդուածում հայ օրիորդներին խառնել էին յունադաւանների մէջ: Այժմ Պետերբուրգի բարձրագոյն իգական կուրսերում կան, ընդհակառակն, 2 հայ օրիորդներ, որոնցից մին հայ-լուսաւորչական օրիորդ, Հեղինէ Աստուածատուրեանցն է, իսկ երկրորդը՝ հայ-կաթօլիկ օրիորդ Խուբաչեանցն է: Երկուսն էլ այս տարի աւարտել են իրանց ուսումը Թիֆլիսի գիմնազիայում և երկուսն էլ մտել են այժմ բարձրագոյն կուրսերի մաթեմատիկական բաժինը»:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Գրիգոր վարդապետ Գառնակերեանց ամսիս 21-ին եպիսկոպոս ձեռնադրվեց և, ինչպէս լսում ենք, նշանակվելու է մօտ օրերս Երևանի թեմի առաջնորդ»:

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ հետեւեալը. «Այժմ այստեղ են Ալէքսանդրօպօլից եկած երեք հոգի երգիչ-աշուղները, որոնք վերին աստիճանի գեղեցիկ կերպով ածում են ջութակի, թառի և դաւալի վրա, երգում են թէ հայկական երգեր և թէ եւրօպական զանազան եղանակներ ու պարեր: Նրանց փոքր առ փոքր սկսում են հրաւիրել հանդէսներին և խնջոյքներին: Ցանկալի է, որ հին պարսկական անհասկանալի եղանակներին և ականջ խլացնող զուռնային փոխարինէին այդ երգերն ու եղանակները, որոնք թէ աւելի հասկանալի և թէ ներդաշնակ են: Եւ կատարելագործվելով՝ այդ երգիչոդութիւնը, կարող է պատւաւոր տեղ գրաւել հայոց եղանակների և հայոց երաժշտութեան մշակման գործում, աւելի ներդաշնակ ու քաղցր դարձնելով մեր ազգային երգեցողութիւնն ու երաժշտութիւնը»:

—

Մեղրիից մեզ գրում են. «Լսում ենք, որ մեզ մօտիկ մի քանի գիւղերում հացի մեծ պակասութիւն է զգացվում. փող էլ չը կայ: Այս տարի մօրեխը մեծ վնաս տուեց գիւղացիներին. մինչև անգամ ցանելու սերմ էլ չունեն: Գիւղացիները պէտք է դարձեալ վաշխառուների ձեռքն ընկնեն»:

—

Մեղրիից գրում են մեզ, որ այստեղ սաստիկ կերպով տարածված է այժմ ջերմ ու տենդը, նմանապէս աչքացաւը: Տուն չը կայ, որի մէջ հիւանդ չը լինի: Թէ Մեղրին և թէ շրջակայ գիւղերը զուրկ են մնում բժշկից:

—

Կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը խնդրում է մեզ տպագրել հետեւեալը: «Բազմաբեղուն Նաւթահանքատէր մեծ. Առաքել Աստուածատրեան Ծատուրեանց, նուիրելով յօգուտ Կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան 500 րուբլի, ընկերութեան խորհուրդը, համաձայն իր կանոնադրութեան 10-րդ յօդուածի, ճանաչում է նրան ընկերութեան մ շ տ ա կ ա ն անդամ և պարտ է համարում հրապարակով յայտնել նրան իր խորին շնորհակալութիւնը»:

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ ռուսաց ս. Սինօդը կազմել է մի առանձին յանձնաժողով, որը նպատակ ունի միջոցներ ձեռք առնել Ռուսաստանում տարածված հարբեցողութեան և մուրացկանութեան դէմ մաքառելու և այդ երկու ախտերն արմատախիլ անելու համար: Ուշադրութիւն կը դարձնվի գլխաւորապէս տօնավաճառների, տօների և գիւղական խնջոյքների ու հարսանիքների ժամանակ տեղի ունեցող հարբեցողութեան առաջն առնելու վրա:

—

«Новости» լրագիրը լսել է, որ պօստային և հեռագրական գլխաւոր վարչութեան մէջ հարց է յարուցված հեռագիրների վճարը հատուցանել պօստային մ ա ր կ ա ն ե ր ո վ և ապա, այդպէս վճարված հեռագիրները կարելի կը լինի գցել ուղղակի պօստային արկղները, հասարակ նամակների պէս:

—

ԿԵՐՉ քաղաքից մեզ գրում են. «Լսում ենք որ մինիստրութեան մէջ միտք կայ Կերչից վերացնել քաղաքապետութիւնը (градоначальство). Այդ մտքի իրագործումը, կարծվում է, պատճառ կը լինի վեմստվօի և հաշտարար դատարանների նոր կանոնադրութեան մուծման»:

—

Մեզ գրում են որ միտք է յղացել Օդէսայի և Կերչի օրիորդաց ինստիտուտները տեղափոխելու Ղրիմի հարաւային մասը, երկու քաղաքների համար էլ մի յարմարագոյն տեղ:

—

Կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը. «Ընկերութիւնս ստացած լինելով շուշեցի այրի տիկ. Խանում և սրա որդի պ. Յովհաննէս Աղամեաններից, ի յիշատակ հանգուցեալ Դաւիթ Աղամեանի, ընկերութեանս Շուշվայ գրադարանին ընծայ 47 հատոր գիրք, գլխաւորապէս նախնեաց մատենագրութիւններ, 300 րուբլի արժողութեամբ, խորհուրդը պարտք համարեց հրապարակով յայտնել իր ջերմ շնորհակալութիւնը պատուարժան նուիրատուներին»:

—

Շաբաթ օր, ամսիս 27-ին, Թիֆլիս հասաւ Էրզրումի անգլիական հիւպատոս, պ. Կլիֆորդ-Լլօյդ:

—

Կովկասեան կառավարչապետի օգնական կոմս Տատիշչեվլին Թիֆլիսում սպասում են դեկտեմբեր ամսի վերջերում:

—

«Новор. Телеграфъ» լրագիրը հաղորդում է, որ «Орелъ» նաւը այս օրերս գնաց Բաթում, որպէս դի այնտեղից տեղափոխի դէպի Թիւրքիա 10,000 հոգի կովկասեան մահմէտականներին, որոնք ցանկանում են մշտական բնակութիւն հաստատել Թիւրքիայում: Այդքան հոգուն նաւը կը տեղափոխի մի ամսվայ միջոցում, ամեն մէկից վարձ ստանալով 3 րուբլի 25 կոպէկ:

—

Հոկտեմբերի 28-ին բանկի թատրոնում ռուսաց օպէրային խումբը ներկայացրեց «Gasparon» օպերէտը: Միմեանց վրա քանի մի օր դատարկ լինելուց յետոյ, այդ օրը թատրօնի դահլիճը բազդ ունեցաւ տեսնել բաւական բազմութիւն: Այդ օրվայ խաղի համար կարելի է ասել այն սովորական խօսքը, թէ՝ «եթէ լաւ չէր, վատ էլ չէր»:

—

Երեւանից մեզ գրում են. «Գայեանեան դպրոցի տեսուչ բժ. Լեոն Տիգրանեան այլ ևս տեսչի պաշտօն չէ վարում: Շատ ցանկալի է, որ նոր տեսուչ ընտրելիս դեկավարվեն ոչ-անձնական դիտումներով, որովհետև Գայեանեան օրիորդաց դպրոցը մեծ ծառայութիւն կարող է անել ոչ թէ միայն քաղաքին, այլ և թեմին, եթէ դպրոցը լաւ կազմակերպված խումբ ունենայ: Տեսչի հարցը միշտ երկպառակութիւնների պատճառ է եղել Երեւանի հասարակութեան համար. պէտք է վերջապէս հրաւիրել դպրոցի համար մի բոլորովին չէզոք, Երեւանի այս և այն խմբին չը պատկանող, բայց հմուտ մարդ, որը դպրոցը առաջ տանէր և ցանկալի դրութեան հասցնէր: Գայեանեան դպրոցը կարող է բաւական կրթված աղջիկներ տալ. —այս չը պէտք է մոռանալ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

—

Միմեանց յաջորդող զանազան լուրերից յետոյ, այժմ ոչինչ որոշ տեղեկութիւններ կ. Պօլսի յունաց պատրիարքի և Բ. Դրան յարաբերութիւնների մասին չեն գրում:

Թէ ինչ հիմունքների վրա պէտք է լինի այդ հաշտութիւնը, որ եբր թէ պիտի կայանայ Թիւրքաց կառավարութեան և յունաց պատրիարքարանի մէջ—նոյնպէս յայտնի չէ, թէև սկզբունքով, ինչպէս երևում է, երկու կողմերն էլ ուզում են գործը խաղաղութեամբ վերջացնել և հաշտութիւն կայացնել:

Երկու կողմի յարաբերութիւնների մէջ ներկայումս գլխաւոր հարցերից մէկը հ ո գ և ո ր կը տ ա կ ն ե ր ի խնդիրն է, և Պօլսում վախենում են, որ այդ խնդիրը կարող է տարաձայնութիւնների պատճառ լինել: Այս օրերս Քեամիլ փաշան հաղորդել է սինօդի հետ իր ունեցած բանակցութիւնների հետեւանքը յանձնաժողովին, և յանձնաժողովը վճռել է չը շեղվել վերջին թ ե զ ք ե ր է յ ի մէջ արած առաջարկութիւններից:

Յունաց պատրիարքն էլ պնդում է իր նախկին առաջարկութիւնների վրա, և Երուսաղէմի ու Ալէքսանդրիայի պատրիարքներն էլ կատարելապէս համակարծիք են Պօլսի պատրիարքի հետ այդ բոլոր առաջարկութիւնների վերաբերմամբ:

Երկու կողմն էլ պնդում են իրանց առաջարկութիւնների վրա և այդ պատճառով խիկ դժուար է կարծել թէ խնդիրը շուտով վախճան կունենայ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Աթէնքից գրում են, որ նոր կազմակերպված մինիստրութիւնը հաւանօրէն աւելի վճռական դիրք կը բռնէ դէպի Կրետէի հարցը, պաշտպանելով նրան:

—Չերնօգօրիայի Նիկօլայ իշխանը ուղարկում է չերնօգօրիացի երիտասարդներ Ֆրանսիայի երկրագործական դպրոցները՝ գիւղատնտեսական մասնագիտութիւնները ուսումնասիրելու համար: Ֆրանսիական մի քանի լրագիրներ հաղորդելով այդ փաստը, աւելացնում են իրանց կողմից, որ այդ փաստը ցոյց է տալիս, թէ Չերնօգօրիան համակրութիւն է տածում դէպի Ֆրանսիան:

—Գերմանական լրագիրները հաղորդում են, որ իշխան Բիսմարկ համարեա թէ ամբողջապէս իրան նուիրել է իր յիշատակարանների գրելուն, երկու ուրիշ անձանց օգնութեամբ: Ինչպէս երևում է ինքն իշխան Բիսմարկ իր գործունէութիւնը աւարտված է համարում, որ սկսել է արդէն իր պատմութիւնը գրել, ոչինչ դիտումներ չունենալով ապագայի վերաբերութեամբ:

—Աթէնքից հեռագրում են լրագիրներին, որ Գէլլիանիս, մի պատգամաւորութիւն ընդունելով կրետացիներից, ասեց որ առանց Եւրօպայի համաձայնութեան կրետական հարցը անհնար է վճռել, և որ պէտք է աշխատել խաղաղ ճանապարհներով բարեյաջող հետեւանքներին հասնել: Մինիստրը յոյս յայտնեց, որ նոր կօնգրէս կը գումարվի, ուր հնար կը լինի պաշտպանել Կրետէի գործը:

—Լրագիրներին հեռագրում են, որ Կրետէ կղզու վրա մեծ յուզմունք է տիրում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հայոց հռչակաւոր Ե ֆ է մ է ր դ ի ն յիշատակում է կիրակի օր, 28-ին հոկտեմբերի պատահելի երկրաշարժը և նրա առիթով հետեւեալ դուշակութիւններ է անում. «Թագաւորք քաղաքաց հեթանոսաց յօտար աշխարհ փախչին, և այլք առնուն վնոսս տեղի և զթագաւորութիւնս»: Ապա դուշակութիւններ անելով պտուղների, ցորենի, անձրևի մասին, աւելացնում է. «Եւ ապա երևի բազում խաղաղութիւն»:

*
* *

Մօտ ժամանակներումս Ամերիկայի չտատներից մինում միաժամանակ տեղի են ունեցել երեք պսակներ մի և նոյն ընտանիքում հետեւեալ կերպով. Մատամն ազգանունով երկու եղբայրներ պսակվեցան Բերնարդ ազգանունով երկու քոյրերի հետ, իսկ այդ երկու օրիորդների հայրը, պ. Բերնարդ՝ պսակվեց իր երկու փեսաների մօր, այրի տիկին Մատամսի հետ:

*
* *

Լօնդօնի «Pall-Mall-Gazette» անունով լրագիրը հարց է առաջարկել իր ընթերցողներին՝ ինչ խօսքեր աւելի յարմար կը լինէին քանդակելու Բիսմարկի գերեզմանաքարի վրա, երբ որ այդ երևելի մարդը կը վախճանվի: Եւ ահա բաժանորդներից մէկը առաջարկել է հետեւեալ արձանագրութիւնը. «Այստեղ հանգչում է տասն և իններորդ դարի եւրօպական քաղաքագիտութեան մեծ կառավարը, Գերմանիայի ստեղծողը, գերմանական մեծ ազգասէրը, բայց մի և նոյն ժամանակ և արևելեան ազգերի ազատութեան մեծ թշնամին»: Մի ուրիշն առաջարկեց հետեւեալ արձանագրութիւնը. «Այստեղ պառկած է գերմանացի Բիսմարկ, անգլիացի Գլադստօնի կատարեալ հակապատկերը»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 հոկտեմբերի: «Journal de St. Pétersbourg» մատնանիշ անելով Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի սրտագին ընդունելութեան վրա Վիէննայում, ասում է, որ համակրութեան այդպիսի ապացոյցները կարող են բարերար ներգործութիւն ունենալ երկու ազգերի յարաբերութիւնների վրա, նպաստելով բոլորի ցանկացած խաղաղութեան պահպանութեանը և ամրապնդվելուն: —Երէկ վախճանվեց, 95 տարեկան հասակում, գեներալ-ադիւտանտ կոմս Ալէքսանդր Գրիգորիեվիչ Ստրօգօնօվ:—Հաստատութեան է ներկայացրած «Արևելեան ռուսական առեւտրական ընկերութեան» կանօնադրութեան նախագիծը, որը պէտք է մեծացնի առեւտրական յարաբերութիւնները Փոքր-Ասիայի, Յունաստանի և Եգիպտոսի հետ, արտահանելով այնտեղ մեր մանուֆակտուրային ապրանքները և այնտեղից բերելով դէպի Ռուսաստան ձիթաիւղ, մրգեղէն, ծխախոտ և այլն:— Նոր երկաթուղիների նախագծերը քննելիս, յատուկ յանձնաժողովը առանձին ուշք է դարձրել երկու գծի վրա, այն է Մօսկվայից մինչև Եկատերինբուրգ և Օրենբուրգից մինչև Տաշկենտ:

ՎԻԷՆՆԱ, 26 հոկտեմբերի: Շէնբրուննում կայսրը դիմաւորեց Թագաժառանգ Ցեսարեվիչին: 58 հոգուն տուած ճաշից յետոյ՝ Թագաժառանգն ուղևորվեց Հօֆբուրգ, ուր նորին Բարձրութեան մօտ գնաց կայսրը և նրան թատրօն տարաւ: Օպերայի վերջանալուց յետոյ, Ցեսարեվիչը ուղևորվեց Տրիեստ, տանելով կայսրի սրտագին բարեմաղթութիւնները:

ԼՕՆԴՕՆ, 26 հոկտեմբերի: Անգլիական բանկը բարձրացրեց պաշտօնական դիսկօնտը 5°/₀-ից մինչև 6°/₀:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի: «Прав. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ ռուսաց նաւերը Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի հետ ուղևորվեցան Պատրաս:—Օստրօգի Կիրիլ-Մեֆօդեան միաբանութեան և նրան կից հիմնված կոմս Բլուդօվի իգական դպրոցի 25-ամեակի առիթով, կոմսուհի Բլուդօվա ստացաւ հեռագիրներ Թագուհի Կայսրուհուց և Թագաժառանգ Ցեսարեվիչից: Վերջին հեռագրի մէջ ցանկութիւն է յայտնված, որպէս դի միաբանութեան օգտաւէտ գործունէութիւնը՝ արևմտեան նահանգներում ուղղափառութիւնը ամրապնդելու համար՝ աւելի և աւելի աջողութեամբ զարգանար: Դրա հետ միասին նորին

Բարձրութիւնը ուղարկում է միաբանութեան 1,000 րուբլի։—«Гражданинъ» լրագիրը յայտնում է, որ երէկ իր հաղորդած լուրը՝ կոմս Ա. Սարոգոնովի մահվան մասին՝ ճիշդ չէ։

ՄՕՍԿՎԱ, 27 հոկտեմբերի։ Միջին-ասիական ցուցահանդէսը Մոսկվայում կը բացվի գալ տարվայ փետրվարին։ Ցայտարարութիւնները կընդունվեն մինչև այս տարվայ դեկտեմբերի 1-ը։

ՇԱՆԽԱՅ, 27 հոկտեմբերի։ Վառօդի գործարանը պայթեց. սպանվեցին 300 հոգի։

ՏՐԻԵՍՏ, 27 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցէսարէվիչը հասաւ Տրիեստ, և Նրան դիմաւորեցին փոխարքան և իշխանութեան ներկայացուցիչները կայարանում։ Ժողովուրդը համակրական ցոյցեր արաւ։

ՎԻԷՆՆԱ, 27 հոկտեմբերի։ Դալմացիայի սէյմը վճռեց խնդրամատոյց լինել կառավարութեանը՝ որ Ցարայի դպրոցներում իտալական լեզուն փոխարինվի սերբ-խորվատեան լեզուով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 հոկտեմբերի։ Ջինուորական մինիստրութիւնը մրցանակ է նշանակել այն արժանի նախագծի համար, որը պիտի կանգնեցվի Լէսնոյ գիւղի մօտ, Մոգիլեվսկի նահանգում, ուր 1708 թւին Պետրոս Մեծը առաջին յաղթութիւնը տարաւ շվէդների դէմ։—«С. Пет. Вѣд.» լրագիրը մի քանի քաղուածքներ է հաղորդում պետական խորհրդին ներկայացրած այն կանոնադրութեան նախագծից, որը վերաբերում է գաւառական գիւղատնտեսական ժողովներին. ժողովների նպատակն է—ուսումնասիրել տեղական գիւղատնտեսութեան պայմանները և նպաստել նրա զարգացման։ Ժողովները, նահանգապետների թոյլտուութեամբ, գումարվում են գաւառական ազնուականների պարագլուխների կամ մի առանձին մարդու նախագահութեամբ, որին ընտրում է նահանգապետը տեղացի երկրագործներից։ Ժողովները լինում են՝ սովորական, որոնք գումարվում են դեկտեմբերին կամ յունվարին և մայիսին կամ յունիսին, և արտակարգ, որոնք գումարվում են հարկաւոր դէպքերում։

ՀՌՕՄ, 28 հոկտեմբերի։ Թագաւորը շնորհեց Մօնտում կրան ներկայացած գերմանական կանցլեր Կապրիվիին Աւետման շքանշանը։

ՊԱՐԻԶ, 28 հոկտեմբերի։ Պատգամաւորների ժողովը հաստատեց գինուորական սովորական և արտակարգ բիւջէտները՝ առանց քչացնելու։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ.

Հոկտեմբերի 26-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	81 ր.	65 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . . .	40 »	05 »
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . . .	32 »	45 »
Ոսկի — — արժէ . .	6 »	59 »
Մաքսային կուպօններ — . . .	131 »	75 »
Արծաթ — — — . . .	1	10 »
Բօրսային դիսկօնտներ — . . .	5 և	$6\frac{1}{2}$% »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1-ին շրջանի.	102 »	37 »
— — — — 2-րդ —	101 »	25 »
— — — — 3-րդ —	101 »	25 »
— — — — 4-րդ —	101 »	25 »
— — — — 5-րդ —	101 »	25 »
— — — — 6-րդ —	101 »	25 »
6% ոսկեայ փոխառութիւն	142 »	75 »
4% ոսկեայ ռէնտա	— »	— »
Արևեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	101 »	25 »
—և— — — 2-րդ —	101 »	75 »
— — — — 3-րդ —	103 »	37 »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	231 »	50 »
— — երկրորդ —	213 »	— »
— — երրորդ ազն. կալ. բ.	210 »	50 »
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	102 »	— »
$5\frac{1}{2}$% ռէնտա	103 »	50 »
4% Ներքին փոխառութիւն	87 »	87 »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	100 »	50 »
4% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի. .	103 »	50 »
$4\frac{1}{2}$% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. Մոսկ. .	— »	— »
— — — Թղթադ.	99 »	25 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիները. .	97 »	25 »
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	96 »	— »
Օդէսայի — — .	97 »	— »
Թիֆլիսի — — .	— »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— »	— »
— — Քութայիսի — — .	— »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

—

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձական խորհրդարանում, հոկտեմբեր ամսի 31-ին, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է երկրորդ անգամ աճուրդ, կապալով տալու այժմեան դպրոցի ներքնայարկի չորս խանութները, որոնք գտնվում են 3-րդ Ալէքսանդրեան թաղում, հին պօստային փողոցում։ Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, ցերեկվայ 10-ից մինչև 12 ժամը։

1—1

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ եւ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանօնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն, և Կ. Պօլիս։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Հինգշաբթի,	11/23 հոկտեմբերի		շոգենաւ	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ
—	25 հոկտեմբերի (6 նոյեմբերի)		—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	—	ԺԻԲՈՒԷՆ
—	8/20 նոյեմբերի		—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԿ
—	22 նոյեմբերի (4 դեկտեմբերի)		—	ՍԻՐԿԱՍԻ	—	ԲՕՇԷԼ

Տօմսակները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ խոկական գնից պակասցրվում է։

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրովի տանը։

10—10 (ե. և շ.)

Լոյս տեսաւ

„Թ Օ Փ Ա Լ"

Պատկեր Թիւրքահայերի կեանքից, գրեց Վ. Փափազեան։ Գինն է 5 կոպէկ։ Վաճառվում է միայն „Աղբիւրի" խմբագրութեան գրասենեակում։

2—5

ԷԺԱՆԱԳԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

(Միքայէլեան կամուրջ, № 52)

ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐ։ Ամսվան վճարը 20 և 10 կոպէկ։ Բաց է առաւօտեան $9\frac{1}{2}$—2 ժամը, և երեկոյեան 4—7 ժամը։ Իսկ կիրակի օրերը $9\frac{1}{2}$—12 ժամը

6—10

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ ТОВАРИЩЕСТВО МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клйетонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

36—100 (և. շ.)

Լոյս տեսաւ

Շիրվանզադէի

ՋՈՒՐ ՅՈՅՍԵՐ

վէպը։

Գինն է Թիֆլիսում 1 րուբլի։ Օտարաքաղաքացիներին ճանապարհածախսով 1 ր. 25 կ. Վաճառվում է կենտրոնական գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ՝ Тифлисъ Ширванзаде.

5—5

ՄԻ ԸՆՏԱՆԻՔ ընդունում է գիշեօթիկ աշակերտներ մատչելի գներով։ Աշակերտների հետ կրկնութիւններ կանեն։ Նոյն տեղը կարելի է ֆրանսերէնի և գերմաներէնի դասեր վերցնել։ Հասցէն. Авчалская площадь, домъ Исарлова, квартира Лункевича

10—10

Լոյս տեսաւ

Գ Ի Ւ Լ Է

աշխատութիւն Յ. Ղազարեանի։ Գինն է 15 կոպէկ։ Դիմել „Աղբիւրի" խմբագրատուն։

3—3

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ

ԴՈԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԷԿՏԻ ՎՐԱ, ՄԴԻՎԱՆԻԻ ՏԱՆԸ

Ստացանք այս օրերս մեծ քանակութեամբ, ամենավերջին տարազով կարած, մարդկանց և երեխայոց ձմեռվայ և աշնան պատրաստի հագուստներ։ Կտորները ուղղակի և անձամբ գործարաններից գնելով պատրաստել ենք տուել մեր հսկողութեան տակ, աւելի անտեսաբար, Մոսկվայի մեր սեփական արհեստանոցում։ Ուստի, այդ հագուստները, որպէս առաջին ձեռքի արտադրութիւն, այսուհետև ծախում ենք գործարանների գներից աւելի շէջուծով։ Միանգամայն ապահովացնում ենք պ.պ. գնողներին՝ թէ ապրանքների յատկութեան, թէ գոյների և թէ ամուր կարված լինելու կողմից։

Խուդավերդեանց 7—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—9—11 ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւ) սիֆիլիսի և աչքացաւի։
ՌՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—$11\frac{1}{2}$—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՄՈՒԽԱՐԻՆՍԿԱՅԱ—12—$12\frac{1}{2}$ ժ., կանանց և ներքին ց.
ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—$12\frac{1}{2}$—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիրակի։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԱԴՕՄՍԿԻ—5—$6\frac{1}{2}$ ժ. կաշուի ցաւերի, սիֆիլիսի և վիրաբուժութեան.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրոտերապիա)։
ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6—7 ժ.
Վճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին։
Հերթական բժիշկ—երեկ. ժ. 9-ից մինչև առ. ժ. 7-ը։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Дозволено цензурою, Тифлисъ 29 Октября 1890 г.

Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.